

ENRA HONAR
QUADERNS DE FILOSOFIA

28

DADES CATALOGRÀFIQUES RECOMANADES PEL SERVEI DE BIBLIOTEQUES
DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Enrahonar

Enrahonar : Quaderns de Filosofia / Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Filosofia. — Núm. 1 (primer semestre 1981)- . — Bellaterra [Barcelona] : Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions, 1981- . — 28 cm

Semestral. — A partir del núm. 13 (1987) canvia de mida: 23 cm. — Indexada per: CSIC

ISSN 0211-402X

I. Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Filosofia
1. Filosofia — Revistes
1(05)

Director

Gerard Vilar Roca

Consell de redacció

Victòria Camps Cervera, Raül Gabás Pallás,
Victor Gómez Pin, David Jou Mirabent,
Joan-Carles Mèlich Sangrà, Josep Montserrat
Torrens, Daniel Quesada Casajuana,
Josep M. Terricabras Noguera

Consell editorial

Professorat del Departament de Filosofia de la
Universitat Autònoma de Barcelona

Secretària

Eva M. Jiménez Rovira

Redacció

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Filosofia
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 16 18. Fax 93 581 20 01

Subscripció i administració

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona) Spain
Tel. 93 581 17 15. Fax 93 581 20 00

Intercanvi

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques
Secció d'Intercanvi de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona) Spain
Tel. 93 581 11 93

Coberta

Loni Geest & Tone Høverstad

Preimpressió

MCMXCII, S.A.
Art, 81, local
08041 Barcelona

Edició i impressió

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona) Spain
Tel. 93 581 15 96. Fax 93 581 20 00

ISSN 0211-402X

Dipòsit legal: B. 13.550-1981

Imprès a Espanya. Printed in Spain

Imprès en paper ecològic

ENRAHONAR és una publicació del Departament de Filosofia de la Universitat Autònoma de Barcelona, fundada l'any 1981. El seu objectiu és servir de mitjà de difusió d'idees i d'investigacions originals, en el camp de la filosofia i altres ciències humanes. La revista publica articles substantius, notes, recensions o crítiques de publicacions i inclou uns fulls de didàctica de la filosofia.

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia, el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer és rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del «copyright», i estarà sotmesa a les sancions establertes a la llei. S'autoritza la reproducció de l'índex i dels resums sempre que n'aparegui la procedència.

Encara que el català és la llengua oficial d'ENRAHONAR, no traslladem a aquesta llengua ni els índexs analítics, ni les paraules clau, ni els resums dels articles escrits en castellà.

Índex

Enrahonar

Núm. 28, p. 1-211, 1997, ISSN 0211-402X

Les paraules clau són en llenguatge lliure.

S'autoritza la reproducció dels resums i de les pàgines de l'índex.

Articles

- 13-21 **Caner-Liese, Robert** (Universitat Pompeu Fabra)
Interior sense mobles. A l'entorn d'una possible hermenèutica d'Adorno. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 13-21.

Theodor W. Adorno construeix la modernitat com la fase final d'un procés d'emancipació que ha conduït justament al contrari del que es pretenia. L'alliberament del mite ha portat a una situació històrica en la qual l'encobriments ideològic del món és total. Això té conseqüències per a un pensament que vol ser crític, ja que haurà de trobar un lloc des d'on es pugui interpretar la història per tal de salvar la veritat d'un possible món diferent. En el moment de màxima ocultació ideològica i de màxim absurd —és conegut que Adorno es refereix al món contemporani com al temps després d'Auschwitz— Adorno intentarà entendre què ha passat amb aquest subjecte que s'ha preocupat excessivament per la seva identitat. Mitjançant l'aplicació del model psicoanalític d'interpretació a textos de Beckett i Kafka reconstruirà la història de l'emancipació fallida del subjecte modern. Amb aquestes interpretacions Adorno se situa no només molt a prop de la pràctica psicoanalítica, sinó també de la tradició hermenèutica clàssica.

Paraules clau: Adorno, hermenèutica, psicoanàlisi, Beckett, Kafka.

- 23-28 **Zamora, José A.**
Th. W. Adorno y la praxis necesaria. Prolegómenos a una propuesta de ética negativa. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 23-28.

En la búsqueda de una ética para nuestro tiempo, el autor acude a la obra de Adorno para examinar la relación dialéctica entre praxis y teoría, y afirma que el nuevo concepto de praxis que emerge de esta relación podría guiarnos en la construcción de una ética más crítica que la mayoría de morales, constituidas únicamente por un sistema de normas. El autor defiende la concepción adorniana sobre el lugar del sujeto en la sociedad, que pretende despertar en este sujeto la conciencia de sus capacidades, pero también de sus límites y sobre todo de su falta de libertad; lo que permite a Adorno conceder validez

al intento de vida justa del sujeto moderno sólo en su problematicidad y fragilidad.

Palabras clave: ética, teoría, praxis, revolución, Marx, Adorno, Auschwitz.

- 33-53 **Coll Blackwell, Andreu** (Universitat Autònoma de Barcelona)
Recordando a Raymond Williams en el décimo aniversario de su muerte. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 33-53, 14 ref.

Estas páginas plantean una serie de problemas que, a mi parecer, los sujetos de la emancipación colectiva deben de tener muy presentes para reconstruir sus idearios en el umbral del tercer milenio, después de las derrotas y de los fracasos del siglo xx. Aprovechando que se cumplen diez años de la muerte de Raymond Williams (1921-1988), he creído oportuno homenajear a este testigo excepcional de nuestro siglo haciendo una revisión de los problemas que acordó en los últimos años de su vida. Problemas que ensombrecen más, si cabe, las perspectivas de conseguir una humanidad justa en un planeta habitable. Me estoy refiriendo a la manipulación informativa, a la mercantilización de la cultura y a los nefastos efectos antropológicos que la industria audiovisual puede ocasionar al estar controlada por grupos de poder intrínsecamente antidemocráticos. Estos *nuevos* problemas son los que, a mi juicio, dificultan la tarea de construir respuestas colectivas a los viejos problemas. Raymond Williams supo acotar sus análisis con rigor e intentó vislumbrar soluciones —siempre relativas y parciales— con humildad y cautela.

Palabras clave: cultura, comunicación, educación, emancipación.

- 55-81 **Gómez, Carlos** (Universitat de Barcelona)
Marin Mersenne (1588-1648): apologética tradicional cristiana frente a la crisis religiosa de 1623. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 55-81.

La problemática tratada en este artículo versa acerca de la crisis religiosa del xvii, así como sobre la respuesta que la misma provocó entre la reacción católica del momento, entre la que se encontraba Marin Mersenne, aspecto muy poco tratado hasta ahora por parte de la historiografía filosófica.

Palabras clave: M. Mersenne, cristianismo, apologética, crisis religiosa.

- 83-96 **Torres, María José de** (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Filosofia)
Metafísica y filosofía de la religión en Hegel. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 83-96, 16 ref.

Hegel critica la falta de consecuencia de la teología cristiana tradicional por hacer de Dios algo inaccesible, abstracto, desligado de la realidad finita, y por aceptar la facticidad de la conciencia religiosa como una postura alienada, que no lucha por la transformación de la realidad. Pero la racionalización de la fe cristiana introducida por el reduccionismo de Hegel es desmascarada por la teología consciente de que el discurso de la filosofía sobre la religión elimina el elemento de misterio y relación interpersonal que es cons-

titutivo de la experiència religiosa cristiana. La fe cuestiona todo discurso sobre Dios.

Palabras clave: filosofía de la religión, Dios, racionalismo, gnosticismo, conocimiento absoluto, autoconciencia, espíritu, religión, fe cristiana, escatología.

97-121 **Moragas, Marta** (Universitat de Girona)

L'anàlisi filosòfica de G.E. Moore i la seva relació amb el sentit comú i el llenguatge ordinari. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 97-121, 44 ref.

Aquest treball explora la concepció de l'anàlisi de Moore tot relacionant-la amb la seva defensa del sentit comú i el llenguatge ordinari com el seu vehicle d'expressió. La secció 1 estudia el paper que l'anàlisi representa en la seva filosofia, així com la seva importància per afrontar problemes filosòfics. La secció 2 descriu en què consisteix l'anàlisi segons Moore, discuteix els criteris que ha de satisfer una anàlisi correcta, i classifica els diferents tipus d'anàlisi trobats en els escrits de Moore, alhora que nega que se'ls pugui considerar lingüístics o conceptuals. La secció 3 aclareix les nocions de sentit comú i llenguatge ordinari, subratllant la preeminència d'aquell. La discussió es proposa de resoldre dues qüestions: *a)* com es pot reconèixer una proposició del sentit comú, i *b)* com es pot reconèixer si tal proposició és vertadera. Finalment, ens concentrem en el paper concedit al sentit comú i/o llenguatge ordinari com a pedra de toc a l'hora d'acceptar o rebutjar arguments filosòfics.

Paraules clau: anàlisi, concepte, proposició, argument, sentit comú, llenguatge ordinari.

123-143 **Defez i Martin, Antoni** (Universitat de Girona)

Llenguatge i coneixement en el *Cràtil* de Plató. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 123-143.

La meua intenció en les pàgines següents és analitzar la teoria del llenguatge que es troba en el *Cràtil* de Plató. D'una banda, s'analitza la concepció del significat de les paraules que Plató sembla defensar en aquest diàleg; de l'altra, s'ocupa del problema dels orígens del llenguatge. Aquestes qüestions s'estudien en relació amb la perspectiva ontològica i epistemològica de Plató: essencialisme, teoria de la reminiscència i les tesis dels sofistes sobre la impossibilitat de parlar amb falsedat. La conclusió és que en el *Cràtil* podem trobar ja la preparació de la teoria del llenguatge que Plató necessitarà per a la seva ulterior teoria de les idees.

Paraules clau: llenguatge, significat, epistemologia, ontologia, essencialisme, teoria de les idees.

145-160 **Halilović, Enver** (Universitat de Tuzla)

Feyerabend's Critique of Scientism. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 145-160, 14 ref.

Entrevista

161-170 **Guiu, Jordi; Vilar, Gerard**

Conversa amb Pep Calsamiglia. La filosofia catalana en els anys trenta. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 163-170.

Notes

171-182 **Tafalla, Marta** (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Filosofia)

Presons en el temps. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 173-182.

A partir d'una anàlisi de la pena de mort, una de les violacions de drets humans més difícils de combatre, atès que està legalitzada en molts països, aquest article és una reflexió sobre l'aspecte temporal de la violència, i l'ús explícit del temps com a forma de tortura.

Paraules clau: pena de mort, tortura, violència, drets humans, temps.

183-192 **Mèlich, Joan-Carles** (Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Pedagogia Sistemàtica i Social)

El tiempo y el deseo. Nota sobre una ética fenomenológica a partir de Levinas. *Enrahonar*, 1997, núm. 28, p. 183-192.

El objetivo de este artículo es presentar la idea de tiempo en Levinas, vinculándola con el deseo metafísico. Ambos rompen con las concepciones de la filosofía tradicional y abren otro modo de concebir la ética. En la obra de Levinas la ética es una forma «responsiva» capaz de conservar el espíritu de respuesta. Es una ética en la que no sólo el sujeto, el Yo, es puesto en duda, sino que también se cuestiona el espacio entre nosotros. Este cuestionamiento es el fruto de la demanda (*Anspruch*), demanda que surge a la vez como «petición de» o «reclamación» de algo y como «apelación a» alguien.

Palabras clave: tiempo, deseo, ética, fenomenología, Levinas.

Seccions bibliogràfiques

195-208 **Recensions**

Casals, Jaume. *El pou de la paraula. Una història de la saviesa grega* (Daniel Gamper Sachse).

Descartes, René. *Discurs del mètode* (Josep Olesti).

Franco Barrio, Jaime. *Kierkegaard frente al hegelianismo* (Begonya Sàez Tajafuerce).

Schlegel, Friederich. *El estudio de la poesía griega* (Daniel Attala Pochón).

- Droit, R.-P.. *Le culte du Néant. Les philosophes et le Bouddha* (Jordi Riba).
- Colli, Giorgio. *Filosofía de la expresión* (Miguel Ángel López Muñoz).
- Guzzoni, Ute. *Über Natur i Wendungen* (Marta Tafalla).
- Duch, Ll. *La educación y la crisis de la modernidad* (Joan-Carles Melich).